

Statsansatte jurister i klemme – et opråb

Af Gitte Jensen

Det grundlæggende i vores samfundsstruktur er adskillelsen mellem samfund og stat og indretningen af statsmagten på en måde, der skal give den en funktionel uafhængighed af enkeltinteresser og sikre mod vilkårlig anvendelse af offentlig magt. Denne struktur er bundet til offentlige retsregler og retsprincipper, som bl.a. fastholder fordelingen af opgaver og kompetencer mellem statsorganerne.

Dette er udgangspunktet for vores professionelle virke som ansatte i statsadministrationen.

Der er imidlertid sket en betydelig forskydning af initiativ og ansvar fra politikerne til administrationen. Det har givet ministrene stor magt, og i alt fald nogle grupper af offentligt ansatte en betydelig indflydelse. Administrationsdepartementet og finansministeriet er i Danmark vel de mest iøjnefaldende eksempler på statslige styrelser, som gør sig selv til politiske magtfaktorer. De opfører sig som overstyrelser i forhold til den øvrige administration, til politikerne og befolkningen i øvrigt. Hele denne magtforskydning bringer de demokratiske og retlige grundprincipper i krise. Departementvældet er et tilbageskridt i forhold til den demokratiske retsstat, som vi påberåber os at leve i, og hvor retssystemet og kravet om funktionel uafhængighed tilsiger, at positioner og spilleregler er kendt af alle og holdes i hævd.

Denne paladsrevolution bygger på nogle sociale og politiske forhold:

1) Samfundet er så komplekst og specialiseret, at politikerne ikke kan følge med. Flertallet prioriterer i dag det hellige mål at nedbringe betalingsbalanceunderskuddet. En af vejene er modernisering eller radikal effektivisering.

2) Der er skabt råderum for et ideologisk korstog mod statsapparatet og offentlig virksomhed på mange leder.

Når disse mål skal forfølges og forfølges effektivt er de retlige principper, ja for så vidt folketetinget i vejen. Legalitet og debat er blot at trække den effektive beslutning i langdrag.

Tendenserne til specialisering og magtskred ændrer kravene til os og vores arbejdsplads og har konsekvenser for vores arbejdsforhold. Vores ansvarlighed (på godt og ondt) som jurister er i de fleste forhold og belastende egenskab. Vi skal varetage helt nye arbejdsopgaver under effektivitetens hellige fane med deraf følgende omorganiseringer, begrænsninger i personaletal m.v.

Det betyder, at vi ustandselig bringes i skismaer af samfundsmæssig, faglig og personlig karakter. Vi oplever os selv som deltagere i en politisering på mange niveauer, som går langt ud over grænsen for de forudsætninger, befolkningen gøres bekendt med gennem folketingets virke og ministerens offentlige forklaringer.

Vi skal på den ene side ledes, og på den anden side gøres kreative og entusiastiske. Vi skal på den ene side drive management og på den anden side være loyale. Vi skal samarbejde, men vi skal også konkurrere.

Hvor meget skal vi acceptere – og hvordan kan vi reagere?

Det er åbenbart, at der er en afgrund mellem politikernes og de højtstående embedspersoners festtaler og samfundsudviklingen, ligesom der er en afgrund mellem festtalerne og vores daglige administration i statsapparatet.

Som ansatte forvalter vi hen over denne afgrund, og er selv underkastet de heraf affødte skismaer.

Vores arbejde består i på dette tvivlsomme grundlag at udøve offentlig magt – hvori består vores ansvar?

Det politiske flertals ansvarlighed består som bekendt i at nedbringe betalingsbalanceunderskuddet, uden smålig skelen til konsekvenserne heraf for befolkningen. Ministerbemyndigelser gøres videre og videre, politiske aftaler bliver administrationens væsentligste hjemmelsgrundlag og ankeadgangen afskæres.

Vores ansvar har hidtil bestået i en faktisk loyalitet overfor den til enhver tid værende regering og minister. Det er nok tvivlsomt, om vi fortsat opfylder vores ansvar alene derved.

Omend vi ikke har tradition for at forholde os til den politiske udvikling som gruppe og vores rolle heri, tror jeg det er på tide, at vi gennem praksis rejser en debat, hvor jeg for at undgå misforståelser om hensigten vil nævne de fælles præmisser:

- Vi arbejder i samfundets fælles magtapparat.
- Vi forvalter i overensstemmelse med folketinget og den øverste administrative leder, ministeren.
- Vi er en del af en arbejdsplads, som forudsætter godt socialt samarbejde.

Som privatpersoner har vi formentlig forskellige opfattelser af, hvorledes staten bør fungere og udvikle sig. Disse opfattelser kan spænde fra prioritering af markedsmekanismerne og nyliberalismen, over en socialdemokratisk tro på den totalt regelbundne velfærdsstat med lige fordeling af goderne, til en tro på, at kun radikale omvæltninger kan skabe grundlag for et godt samfund.

Men disse forskellige opfattelser rækker ikke ved det fælles behov for at diskutere vores ansvarssituation.

Vores selvfølelse får under alle omstændigheder et knæk, når vi læser i regeringens moderniseringspjece, at vi vil blive belønnet i det omfang vi arbejder på kanten af loven (dette har hidtil været forbeholdt visse private advokater). Eller når vi bliver belært om, at retssikkerhedssynspunkter ingen selvstændig betydning har i spørgsmålet om afskæring af ankemuligheder.

Vi må selv stille krav til vores arbejdsmæssige ansvarsbetingelser - ikke blot lade andre gøre det. Vores fagforening bør for en gangs skyld vise sin berettigelse ved at prioritere denne debat. Vi må som et minimum være fælles om at protestere mod en udvikling væk fra de traditionelle retsgarantier. Vi må protestere mod umyndiggørelse og tilfældig magtudøvelse - på andres og egne vegne.

Og endelig må vi protestere mod det medansvar vi får og samtidig kritiseres for, thi det er et ansvar vi ikke har bedt om, og en kritik vi har vanskeligt ved at forsvare os imod.

Det må vi lære!